

Korea

Een nieuwe geschiedenis van Zuid en Noord

Victor D. Cha
Ramon Pacheco Pardo

Korea

Een nieuwe geschiedenis van Zuid en Noord

Vertaald door Theo Schoemaker

MEULENHOF

ISBN 978-90-896-8355-7
ISBN 978-94-023-2642-0 (e-book)
NUR 680

Oorspronkelijke titel: *Korea: A New History of South and North*
Omslagontwerp: David Wardle, bewerkt door Pinta Grafische Producties
Auteursfoto: © CSIS (Victor D. Cha) en © King's College London (Ramon Pacheco Pardo)
Zetwerk: Mat-Zet bv

© 2023 by Victor D. Cha and Ramon Pacheco Pardo
Originally published by Yale University Press
© 2025 Nederlandse vertaling Theo Schoemaker en Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Ter nagedachtenis aan Victors dierbare vrienden en mentors,
Fred Hiatt, Bob Jervis, Jim Morly en James Reardon-Anderson

Tevens opgedragen aan Ramons echtgenote Mina
en dochter Hannah

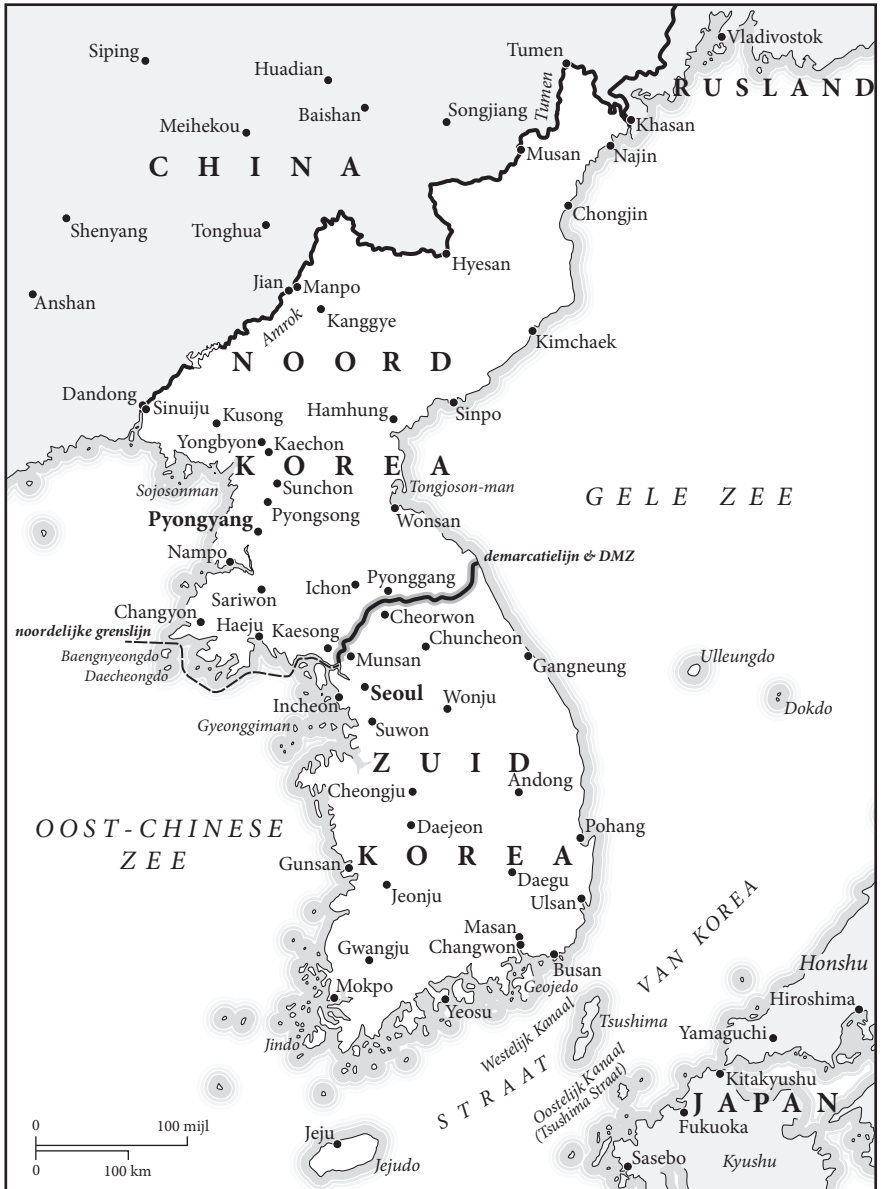
INHOUD

<i>Opmerking over het Koreaanse schrift</i>	9
<i>Kaart van Noord- en Zuid-Korea</i>	10
<i>Inleiding</i>	11
1. De politiek van machtsverevenwicht en de bezetting: van de negentiende eeuw tot 1945	19
2. Bevrijding, opsplitsing en oorlog: 1945 tot 1953	50
3. De Korea's: 1953 tot 1980	81
4. Verandering versus continuïteit: 1980 tot 1990	117
5. Uiteenlopende wegen: de Korea's van 1990 tot 2010	147
6. Een open Zuid- en een gesloten Noord-Korea: 2010 tot 2023	193
7. Eenwording en de veranderende regionale context	216
Nawoord	263
<i>Eindnoten</i>	269
<i>Bibliografie</i>	301
<i>Illustratieverantwoording</i>	307
<i>Register</i>	311

OPMERKING OVER HET KOREAANSE SCHRIFT

Latinisering, oftewel de transcriptie van het Koreaanse schrift in ons Latijnse alfabet, heeft lang te lijden gehad van het ontbreken van een enkele, eensluidende standaard voor de spelling, en daarom zie je in de media en academische publicaties varianten als ‘Kim Jong Il’, ‘Kim Jong-Il’ en ‘Kim Chǒng-il’ naast elkaar. Het onderhavige boek hanteert een mengvorm van verschillende gestandaardiseerde methodes voor latinisering. Voor namen en plaatsen waar de meeste lezers bekend mee zullen zijn, zoals ‘Kim Il-sung’, ‘Kim Dae-jung’ en ‘Pyongyang’, wordt de zgn. ‘herziene latiniseringsmethode’ gebruikt, en verder de McCune-Reischauer transcriptiewijze. En voor wie niet bekend is met Koreaanse, Chinese of Japanse namen, wijzen we erop dat die in bijna alle gevallen in de traditionele volgorde geschreven zijn, met eerst de achternaam en dan de voornaam (met uitzondering van enkele bekende namen die andersom geschreven worden, zoals Syngman Rhee).

Noot van de vertaler: de aanpak die de schrijvers voor de latinisering van Koreaans (en Chinees) hanteren, inclusief de McCune-Reischauer transcriptiewijze, kan ook goed voor het Nederlands gevolgd worden, met uitzondering van enkele namen die van oudsher een eigen (fonetische) Nederlandse versie kennen, zoals Mantsjoerije, Seoel, Peking of Mao Tse-toeng.

Kaart van Noord- en Zuid-Korea.

INLEIDING

In 2007 zat Victor Cha in een Blackhawk-helikopter die van de gedomilitariseerde zone (DMZ) tussen Noord- en Zuid-Korea naar de hoofdstad Seoel vloog, voor een afspraak met de toenmalige president, Roh Moo-hyun. Hij keerde als staflid van de Nationale Veiligheidsraad van het Witte Huis terug van een paar dagen onderhandelen met gesprekspartners in Noord-Korea en zou de president van Zuid-Korea van die besprekingen verslag doen. Het was Victors eerste reis naar Noord-Korea geweest. Hij was niet als wetenschapper naar het land afgereisd. Hij logeerde in een vip-gastenverblijf en werd door een chauffeur van en naar de vergaderingen gereden. Hij stond versteld van de orde en netheid van de hoofdstad Pyongyang. Hoewel de gebouwen en de infrastructuur van de stad wegens de stagnerende economie van Noord-Korea een paar decennia achter schenen te lopen, leek het een zeer leefbare stad. Pas toen zijn begeleiders hem van Pyongyang naar de DMZ reden voor zijn terugreis naar het Zuiden, zag hij de ware misère van het land. Behalve een paar militaire voertuigen waren er tijdens de urenlange tocht geen auto's op de weg. De schrale velden aan weerszijden van de weg vertoonden geen enkel teken van gemechaniseerde landbouw; je zag alleen af en toe een os met een ploeg (en enkele mitrailleursnesten). Vanuit de auto waren in de verte de afgelegen appartementengebouwen in de stad Kaesong, de tweede metropool van Noord-Korea, nog net zichtbaar. De ramen misten gla-

zen ruiten; ze waren alleen met zeildoek bedekt, ter bescherming tegen de elementen van het vroege voorjaar.

Toen hij aan de zuidkant van de DMZ aan boord ging van de militaire heli gaf zijn verbindingsofficier hem een schema met de vergaderingen van die dag, maar terwijl hij naar het papier staarde, kon hij die laatste beelden van Noord-Korea niet uit zijn hoofd zetten. Binnen enkele minuten na het opstijgen vloog het reisgezelschap over een uitgestrekt fabriekscomplex. Victor vroeg wat het was en de verbindingsofficier zei dat het een van de fabrieken van Samsung Electronics was, de grote producent van hypermoderne telefoons, HDTV's en huishoudelijke apparaten die overal ter wereld in de huizen staan. Daarna kwamen de dicht op elkaar gebouwde, glanzende wolkenkrabbers van het centrum van Seoel in zicht. Een collega had Seoel eens beschreven als een 24-uurs wereldstad, net als New York. Victor had de skyline van de stad natuurlijk veel vaker gezien, maar nooit vlak nadat hij in Noord-Korea was geweest. Zijn eerste gedachte was dat de glasloze gebouwen in Kaesong en de moderne constructies in het zuiden werden gebouwd en bewoond door Koreanen, dezelfde Koreanen, landgenoten die van elkaar gescheiden waren zonder daar zelf voor gekozen te hebben.

Hoe was dat zo gekomen? Welke omstandigheden dreven hetzelfde volk ertoe om in zulke sterk uiteenlopende condities te leven? Er zijn geen genetische verschillen tussen de Koreanen in het noorden en de Koreanen in het zuiden die deze discrepantie in ontwikkeling zouden kunnen verklaren. Is dit wat politiek mensen, en een land, kan aan doen?

De geschiedenis van Korea is uniek en authentiek. Korea heeft een lange, rijke geschiedenis. De mythische stichting van het land gaat terug tot 2333 v. Chr., toen Gojoseon (Oud Joseon) door Dangun werd gevestigd. Vandaag de dag viert zowel Noord- als Zuid-Korea op 3 oktober *Gaecheonjeol* (Nationale Stichtingsdag), waarbij de oprichting

van het land door Dangun wordt herdacht. Dit is uiteraard een legende. Maar de protostaten die uiteindelijk uitliepen in de schepping van Korea gaan wel millennia terug. Net als de buurlanden China en Japan kan Korea zich terecht een van de oudste landen ter wereld noemen.

Van 57 v.Chr. tot 688 bezetten de koninkrijken Goguryeo, Silla en Baekje het hele Koreaanse schiereiland, plus delen van Mantsjoerije. Dat was het tijdperk van de Drie Koninkrijken. Daarna verenigde Silla deze koninkrijken en heerste het over het leeuwendeel van het Koreaanse schiereiland, met Balhae in het noorden en Silla in het zuiden. Dit tijdperk kwam in 935 ten einde. Daarna kwam het eerste koninkrijk dat het complete schiereiland verenigde, Goryeo, en dat hield stand tot 1392.

In 1392 kwam Taejo van Joseon aan de macht en werd de Joseon-dynastie gesticht. Deze dynastie zou Korea tot 1910 besturen. Een periode van meer dan vijfhonderd jaar die onvermijdelijk een stempel op het hedendaagse Korea heeft gedrukt. Confucianisme werd de officiële godsdienst en bepaalde de manier waarop het leven werd georganiseerd, met duidelijk onderscheid tussen heersers en onderdanen, mannen en vrouwen, ouders en kinderen, en ouderen en jongeren. Tegenwoordig is de erfenis van het confucianisme nog steeds van invloed op de politiek en de samenleving van Noord- en Zuid-Korea. Korea moest zich tijdens het Joseon-tijdperk ook teweerstellen tegen pogingen tot invasie – of op z'n minst interventie – door China en Japan. Tegenwoordig streven beide Korea's er nog steeds naar om hun eigen pad te banen, onafhankelijk van de invloed van externe machten. Bovendien bloeide de Koreaanse cultuur onder de Joseon-dynastie tot niveaus die voorheen ongekend waren. Deze cultuur beïnvloedt nog steeds (Zuid-)Koreaanse films, dramaseries en popsongs, die overal ter wereld populair zijn.

In dit boek richten we ons op Korea's moderne geschiedenis, een periode die ruwweg loopt van eind negentiende eeuw tot het derde de-

cennium van de eenentwintigste eeuw. We hebben allebei decennia-lang ervaring in het onderzoeken van en het onderwijzen en spreken over Korea – de twee Korea’s waarin het land tegenwoordig verdeeld is. We hebben eveneens gewerkt voor de overheid, of het werk van de overheid ondersteund. Dankzij deze ervaringen hebben we toegang gehad tot beleidsmakers, politici, leiders uit het maatschappelijk middenveld, academici en onderzoekers uit zowel Zuid- als Noord-Korea. Door onze aangeboren nieuwsgierigheid en door familieomstandigheden hadden we eveneens toegang tot ‘gewone’ mensen, met name in Zuid-Korea, maar ook, in beperkte mate, in Noord-Korea. Dit boek vloeit voort uit al deze ervaringen.

Neem nu het geval van Ramon Pacheo Pardo, de coauteur van dit boek, die uit Spanje komt, een land dat historisch gezien weinig ophad met Korea, en met de rest van het Aziatische vasteland trouwens evenmin. Toen Ramon aankondigde dat hij naar Zuid-Korea zou verhuizen, organiseerden zijn vrienden een afscheidsfeestje. Deze vrienden stroopten boekhandels af en zochten dagenlang op het internet zodat ze hem een boek cadeau konden doen om het land waar hij naartoe verhuisde beter te begrijpen. Dat was absoluut een daad van genegenheid en vriendschap waarvoor Ramon hen altijd dankbaar zal zijn. Zijn vrienden vonden uiteindelijk twee relevante boeken: een toeristische reisgids over Zuid-Korea en een boek dat officieel over Noord-Korea ging, maar eigenlijk meer over China. Dat zegt genoeg over de interesse in (Zuid-)Korea die er destijds in Ramons land was.

Twintig jaar later hebben K-popbands Ateez, Blackpink en Monsta X de stadions in Ramons thuisland Spanje tot de nok gevuld. Familie, vrienden en kennissen vragen vaak naar de films *Parasite* of *Train to Busan*, de tv-series *Squid Game* of *Extraordinary Attorney Woo*, de boyband BTS of de wereldhit ‘Gangnam Style’. Ze vragen ook naar Noord-Korea in het algemeen of naar de familie Kim in het bijzonder, Pyongyangs laatste kernproef of diens tirade tegen Seoel en Washing-

ton, de recente economische problemen van het land of de laatste executie van het regime. Het punt is dat er een groeiende belangstelling voor beide Korea's bestaat, en dat die niet ophoudt. Zelfs in landen die van oudsher hun aandacht op andere streken richtten.

Lezers kunnen zich niettemin afvragen wat ons dreef om dit boek te schrijven. Zeker, ons werk richt zich op Korea en we hebben persoonlijke banden met het land. Maar dat hebben vele anderen ook. We hebben geen antwoord op die vraag. We geloven eenvoudigweg dat er behoefte is aan een boek dat gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek en dat toegankelijk is voor een algemeen publiek. De moderne geschiedenis van Korea is, voor en na de opsplitsing, via vele wendingen verlopen. Daardoor kan die geschiedenis moeilijk te volgen zijn. Met dit boek hopen we de lezers een gedetailleerde en analytische introductie van de Koreaanse geschiedenis te geven, zodat ze meer kennis hebben over de huidige toestand in Noord- en Zuid-Korea, en waarom die zo is. Beide Korea's zijn tegenwoordig wereldwijd goed bekend, zij het om verschillende redenen.

We willen geenszins beweren dat Korea en de Koreanen niet worden begrepen. Maar we denken wel dat ze minder goed begrepen worden dan vergelijkbare landen, in zowel Azië als het Westen. Neem Noord-Korea. Een vaak gestelde vraag luidt waarom het anno 2023 het meest geïsoleerde land ter wereld is. Makkelijke verklaringen, zoals de aard van de familie Kim die het land sinds de oprichting bestuurt of Korea's oude geschiedenis als een 'kluizenaarsrijk', volstaan niet. We moeten verder kijken. Of neem de vragen die ons vaak over Zuid-Korea worden gesteld, zoals wat de reden is dat hun cultuur uit het niets leek op te komen en nu wereldwijd erkend wordt, of hoe het kon dat het land zich in een tijdsspanne van slechts dertig jaar ontwikkelde van arm tot rijk.

Zoals we in dit boek bespreken, liggen de wortels van deze ontwikkelingen in de moderne geschiedenis van Korea. We zullen beargu-

menteren dat Korea's moderne geschiedenis een zwerftocht is geweest waarbij het land werd voortgedreven door de onverbiddelijke krachten van geografie, machtslust en herstelvermogen. Eenvoudig gezegd is Korea, zowel Noord- als Zuid-, het slachtoffer geweest van zijn eigen geografie, ingeklemd tussen de grote staten van Oost-Azië en verder. Het land heeft echter tussen hun politiek van machtsevenwicht door gelaveerd, en heeft daarbij een ongekennde veerkracht getoond. Zoals Noord-Korea dat een hongersnood doorstond die in de jaren 1990 wel 10 procent van de bevolking het leven kostte, of Zuid-Korea dat in 1997 de financiële crisis te boven kwam: Korea en de Koreanen hebben wegen gevonden om zich staande te houden, en in sommige gevallen te floreren.

Hoe hebben Korea en de Koreanen dat kunnen doorstaan, en tegen alle verwachtingen in zo kunnen opbloeien? We stellen in dit boek dat daar geen eenduidige verklaring voor is. Gaandeweg hebben het verenigde Korea, Zuid- en Noord-Korea en de Koreanen die aan weerszijden van de 38e breedtegraad wonen, zich ontwikkeld. We geloven dat Korea juist aan kracht won toen de bevolking en haar leiders een gevoel van een gezamenlijk doel hadden en verenigd bleven, zoals in Noord-Korea het geval was in de jaren '60 en '70, of in Zuid-Korea na de financiële crisis in Azië. Omgekeerd stellen we dat Korea op z'n zwakst was toen door interne verdeeldheid externe machten hun invloed konden doen gelden, zoals begin twintigste eeuw het geval was toen Japan het land koloniseerde. En jazer, soms heeft verdeeldheid tussen het volk en de leiders geleid tot een sterker Korea, zoals bij het democratiseringsproces in de jaren '80 in Zuid-Korea.

In dit boek zullen we dit verhaal vertellen op een originele en nieuwe manier, puttend uit persoonlijke ervaringen, mondelinge interviews, journalistieke verslaggeving en traditionele onderzoeksgegevens. We menen dat deze nieuwe geschiedenis van Korea verschilt van alle andere, aangezien we haar beschouwen vanuit Amerikaans, Ko-

reaans en Europees perspectief. In die zin is deze trans-Atlantische samenwerking een unicum voor een geschiedenisboek over Korea.

Rest ons degenen te bedanken die dit boek mogelijk hebben gemaakt. De auteurs willen graag het Center for Strategic and International Studies (CSIS) en de Academy of Korean Studies bedanken. Het boek werd gesteund door het Laboratory Program for Korean Studies van het ministerie van Onderwijs van de Republiek Korea en de Korean Studies Promotion Service van de Academy of Korean Studies (AKS-2021-LAB-223002). We waarderen zeer de steun bij ons onderzoek voor dit boek, die we van tal van deskundige personen ontvingen. Seiyeon Ji regelde het verkeer van de vele proefversies tussen Washington, Londen en Seoel en hielp met haar uitstekende onderzoeksvaardigheden bij het herzien van diverse hoofdstukken. Victor bedankt eveneens Andy Lim, Minchi Hyun, Hwijin Jung en ByeongKyu (Colin) Jun, en Ramon bedankt Jonathan Chen, ByeongKyu (Colin) Jun, Hye-wong Kang en Ju-Hyun Kim voor hun assistentie bij het onderzoek. Bij de Yale University Press zijn we dank verschuldigd aan Jo Godfrey, Rachel Lonsdale, Frazer Martin, Kristy Leonard en Katie Urquhart voor hun hulp bij en enthousiasme voor het project, vanaf de opdrachtverlening tot en met de publicatie.

1

DE POLITIEK VAN MACHTS- EVENWICHT EN DE BEZETTING VAN DE NEGENTIENDE EEUW TOT 1945

In het Witte Huis is het gebruikelijk dat gasten die daar zijn voor een bespreking met de president van de Verenigde Staten, wachten in de Roosevelt Room. De raamloze vergaderruimte ligt schuin tegenover het Oval Office en was oorspronkelijk het kantoor van Theodore Roosevelt toen in 1902 de West Wing werd gebouwd, en werd later door Franklin Delano Roosevelt (FDR) uitgebreid. Aan de noordelijke respectievelijk de zuidelijke wand hangt een portret van beide presidenten.

Bij een specifieke gelegenheid begeleidde Victor een Zuid-Koreaanse hoogwaardigheidsbekleder voor een kennismakingsgesprek met de president. Zoals zo vaak voorkomt bij Amerikaanse presidenten was het een drukke dag en liep hij ongeveer tien minuten achter op het schema. Terwijl het bezoek in de Roosevelt Room wachtte, bood de chef protocol van het Witte Huis de gast en zijn entourage opgewekt een snelle rondleiding in het historische vertrek aan. Onze gast nam dat aanbod beleefd aan en de chef protocol begon over de geschiedenis van het vertrek te vertellen, en hoe president Nixon het in 1969 naar Teddy Roosevelt had vernoemd. Vervolgens vertelde ze over de traditie dat Republikeinse regeringen Tadeusz Styka's portret *Rough Rider* van de Republikeinse Roosevelt boven de haard hingen, en Alfred Jonniaux' portret van FDR aan de zuidelijke wand. Wanneer de Democraten in het Witte Huis zaten, werd de positie van de portretten gewisseld (dit stopte met Clinton). Toen ze met ons van de vergadertafel in

het midden naar de gesloten deur tegenover het Oval Office liep, bleven we staan voor een gouden medaille die in een klein glazen kastje aan de muur hing. De chef protocol legde trots uit dat het de Nobelprijs was die Teddy Roosevelt had gekregen voor de totstandbrenging van het Verdrag van Portsmouth, dat een einde maakte aan de Russisch-Japanse oorlog. Ze glimlachte breeduit, en onderwijl keek Victor naar de gast om diens reactie te zien. Voor Koreanen is Roosevelt's Nobelprijs het symbool van de uitlevering van Korea aan Japan door Amerika – na een geheim akkoord tussen Washington en Tokio waarin werd afgesproken dat Korea binnen de Japanse invloedssfeer zou komen en de Filipijnen in de Amerikaanse invloedssfeer. De gast knikte attent, met zijn blik strak op de medaille, liep vervolgens door en keek op zijn horloge.

De ontmoeting met de president verliep zoals gepland, maar dagen later beheerste een (onjuist) verslag op een linkse Zuid-Koreaanse nieuwssite de krantenkoppen. Het artikel citeerde een anonieme bron die beweerde dat het Witte Huis in de Roosevelt Room heel tactloos een kopie tentoonstelt van de geheime Taft-Katsura-overeenkomst die leidde tot de Japanse kolonisatie van Korea. Hoe onwaar het ook was, het raakte toch de ook nu nog open wond van deze episode in de geschiedenis.

* * *

De geschiedenis van Korea heeft alles te maken met zijn ligging. Het is een bergachtig schiereiland van bijna 1100 kilometer lang en 350 kilometer breed, dat vastzit aan twee Aziatische grootmachten, China en Rusland, en dat in zee uitsteekt naar een derde grootmacht, de Japanse archipel. Deze locatie, gecombineerd met Korea's relatief geringe omvang in de regio, motiveert de grootmachten al eeuwenlang tot het smeden van geopolitieke plannen om Korea te kunnen overheersen.

Eeuwenlang streefde China naar invloed over Korea, om zijn achterflank te beschermen tegen agressie. Eeuwenlang zag Japan Korea als een landbrug naar continentaal Azië. En eeuwenlang verdedigde Rusland een veel kleinere grens met Korea dan China, maar begeerde het de ijsvrije havens die het schiereiland aan de Stille Oceaan heeft. Zelfs vandaag de dag nog zullen deze geopolitieke impulsen, ook al worden ze gematigd door de tegenwoordige ontwikkelingen, altijd deel blijven uitmaken van Korea's verhaal.

China verwierf als eerste invloed over Korea, vanaf de zevende eeuw, en maakte het tot een satelliet van China's beschaving. Korea's cultuur, filosofie en gebruiken schikten zich eeuwenlang in hoge mate naar China. In de dertiende eeuw overrompelden de Mongolen Korea en roofden het honderd jaar lang leeg. Ze gebruikten het land als uitvalsbasis om Japan aan te vallen. Vanaf de veertiende eeuw keerde China terug om het schiereiland te overheersen, en Korea werd opnieuw schatplichtig aan het Middenrijk. Het nam de Chinese kunst, cultuur en filosofie compleet over, waardoor sommige mensen Korea omschreven als 'confuciaanser dan Confucius'. Het was voor Korea een tijdvak van hoge beschaving dat 150 jaar duurde, tot het werd verstoord door Japan. De samurai-strijdkrachten van Toyotomi Hideyoshi drongen Korea in 1592 binnen en bezetten het enkele jaren, waarin de Japanners Korea van vele schatten, kunstwerken en culturele artefacten beroofden. Met hulp van China streden de Koreanen om de indringers te verdrijven, maar daarna sloot het land zich in zichzelf op, ook al bleef het verbonden met China. Doordat het ernaar streefde om de onrust in de regio te mijden kwam Korea bekend te staan als het 'kluizenaarsrijk'.

In 1864 had Korea een koning die pas twaalf jaar oud was. Het land, bestuurd door een ten dode opgeschreven dynastie, werd feitelijk geleid door de vader van koning Kjong, Yi Ha-ung, oftewel de Tae-won'gun, de regent. Hij heerste tijdens tien woelige jaren, van 1864 tot

1873, toen Korea geteisterd werd door interne opstanden en plunderingen van buitenaf. Korea had een bevolking van krap tien miljoen en was een neoconfuciaanse samenleving, rijk aan cultuur, maar sociaal gezien een statische klassenmaatschappij. De *yangban* waren de bevoorrechte landeigenaars en hoge functionarissen van het land. De *jungin* was de hooggeplaatste klasse van ingenieurs, handwerkslieden, bouwkundigen, dokters en musici. De *sangmin* bestond uit het gewone volk dat werkte als boer, arbeider of in het leger. De laagste klasse waren de *cheonmin* wier plaats in het leven varieerde van slaaf tot crimineel.

Het volk en de leiders van het land debatteerden fel over hoe ze het land het beste konden versterken. Terwijl China en Japan medio negentiende eeuw de vensters naar het Westen hadden opengezet, wilden de Taewon'gun en de traditionele confucianisten, inclusief de yangban en de jungin, het kluizenaarsrijk handhaven en de Koreanen zo vrijwaren van de moderniseringsgolven van de westerse 'barbaren'. Deze leer van 'verwerp verscheidenheid, steun rechtlijnigheid' wees westerse verzoeken om handelsrelaties af en beschouwde de aantrekkingskracht van het katholicisme voor het gewone volk als een bedreiging van de macht. Het kluizenaarsrijk wimpelde toenaderingspogingen af van schepen afkomstig uit Engeland (1832), Frankrijk (1846), Rusland (1854) en de Verenigde Staten (1866). In dat laatste geval werd een Amerikaans handelsschip, de General Sherman, door brand vernietigd en de hele bemanning om zeep gebracht.

Verlichte geesten, die een opendeurbeleid naar de buitenwereld bepleitten, keerden zich tegen deze orthodoxe leer. Deze progressieven, waaronder de lagere klassen en sommige delen van de yangban en de koninklijke familie, verlangden naar een sterk en onafhankelijk Korea en geloofden dat de enige manier om dat te bereiken in de hervorming van het bestaande sociaaleconomische bestel lag. Al in 1862 ontketende deze stroming een revolte tegen de bestaande hiërarchische struc-

turen en het oneerlijke economische systeem. De revolte zou worden neergeslagen, maar gedurende de volgende decennia kwamen er meer. Elites die met de toestand van de lagere klassen sympathiseerden, bevorderden het openen van scholen om de bevolking te onderwijzen, bepleitten het gebruik van het makkelijker te leren *hangeul* in plaats van het Chinese karakterschrift, riepen op tot afschaffing van de slavernij en propageerden lagere belastingen voor de boeren. Ze waren onder de indruk van de Japanse modernisering en wilden dat Korea westerse technieken zou overnemen, zich tot het christendom zou bekeren, en open relaties zou aangaan met Japan en de Verenigde Staten. Het einde van de heerschappij van de Taewon'gun in 1873 leidde tot meer debatten over progressieve hervorming, met aan de ene kant degenen die aandrongen op complete openstelling en aan de andere kant de traditiegetrouwen die wel westerse technologie wilden overnemen maar tegelijk de traditionele Koreaanse waarden handhaven: het zogenaamde 'Oosterse manieren, Westerse middelen'-model. Uiteindelijk ondersteunde de koninklijke familie veranderingen van de bestaande structuren, afschaffing van de slavernij en het bouwen van nieuwe infrastructuur, maar de hervormingen waren te gering en kwamen te laat. De interne strijd had Korea verzwakt en Japan was tegen die tijd de grote opkomende macht in Azië geworden.

Aan het eind van de negentiende eeuw stond Korea voor een keuze. Enerzijds kon het land China volgen in het afhouden van buitenlandse interventie en zijn traditionele organisatie van de economie, de politiek en de samenleving behouden, en zich in het algemeen afsluiten van de buitenwereld. Anderzijds kon Korea Japan volgen en aanvaarden dat er westerse machten naar Azië kwamen, een beleid van industrialisatie en maatschappelijke en politieke veranderingen nastreven, en zich feitelijk openstellen voor de veranderende wereld rond het Koreaanse schiereiland. De beslissing die Korea zou nemen, zou bepalend zijn voor het lot van het land.

Het machtsevenwicht in de negentiende eeuw in Oost-Azië

Japan had het grondgebied van Korea altijd van belang geacht om voet aan de grond te krijgen op het Aziatische vasteland. In 1876 spoorde Japan Korea aan om het Kanhwa-verdrag te tekenen. Het ogenschijnlijke doel van het verdrag was toegang te verkrijgen tot Koreaanse havens om handel te drijven, maar het belangrijkste strategische aspect ervan was dat het de eerste stap inhield van de Japanse opzet om Korea open te stellen. Door dit eerste verdrag in westerse stijl met Korea te sluiten kon Japan met Korea als onafhankelijke soevereine staat omgaan, en zo China's traditionele dominantie op het schiereiland aanvechten.

Het Kanhwa-verdrag baarde de Chinezen zorgen en in 1882 stuurden zij zo'n 4500 troepen naar het schiereiland.¹ Dit stuitte op verzet bij de hervormingsgezinde nationalisten die Korea's onafhankelijkheid van China wilden doen gelden, en verandering à la de Japanse Meiji-restauratie wensten.² De Kapsin Coup die hierop volgde, zette door Japan gesteunde vernieuwers als Kim Okkyun, die door hun tijd in het buitenland Korea's bittere noodzaak om te moderniseren hadden begrepen, op tegen door China gesteunde confuciaanse traditionalisten. De binnenlandse chaos leidde op het schiereiland tot een directe strijd tussen China en Japan. De Conventie van Tientsin in 1885 wist escalatie tot een breder conflict tijdelijk af te wenden doordat beide partijen overeenkwamen om hun troepen terug te trekken en een eventuele toekomstige interventie vooraf aan te kondigen.

Ondanks de overeenkomst bleven China en Japan wedijveren om de macht op het Koreaanse schiereiland. In 1894 leidde de Donghak-rebellie, een boerenopstand uit onvrede met de slechte economische omstandigheden, de corruptie van de leden van de Joseon (Yi)-dynastie en de buitenlandse inmenging, ertoe dat beide grootmachten het schiereiland weer betraden, dit keer met troepen. De hieropvolgende